

Grejs Lokalhistorisk Forening

Vestermarksvej 13 A, 7100 Vejle

www.grejslokalarkiv.dk



Billede fra Grejs Husholdningsforenings juletræsfest i Borgergården 1992

Kære medlemmer

Det er med dyb beklagelse, at vi i år på grund af Coronaen har måttet aflyse 2 af arkiv-årets mærkedage: Arkivernes dag og ikke mindst vores juleafslutning, hvor vi alle havde glædet os til at bidrage lidt til hyggen og julestemningen blandt vores medlemmer.

Derfor besluttede vi os for at lave en lille julegave til jer, som støtter vores arbejde via jeres medlemskab! Glædelig jul til jer alle og god fornøjelse med gaven, som er et uddrag af Benjamin Jacobsens fortælling om juleforberedelserne i sit barndomshjem i klunketidens København. Og - den må gerne lukkes op og læses før juleaften!

Magdas juleforberedelser

Der var godt et år mellem min søster Magda og mig. Hun var i tiårsalderen et ualmindeligt fedt barn, hvad der så vist ikke var til at undre sig over, da hun, stik imod børns sædvane, var en hund efter fede spiser. Sylte elskede hun over al måde. Hun gik en del til hånd i køkkenet, hvor hun fik betroet visse ikke ganske betydelige opgaver i forbindelse med madlavningen. Naturligvis under tilsyn af Kathrine. Mor kom meget lidt i køkkenet. Jeg tror ikke, husligt arbejde interesserede hende særligt. Derimod fulgte hun levende med i tidens litterære strømninger efter som ung

at have haft Schandorph til fransklærer. Selv julebagningen blev overladt til Katrine. Mens mor alene tog sig af konfekten.

Mors julekonfekt har altid stået for mig som noget ganske særligt, hvad jeg næppe var den eneste, der mente. Jeg husker, at Anna engang fortalte mig, at konferenceråd Holm under en visit en tredje juledag havde spist 21 stykker konfekt på fem kvarter. Mor var dog kun glad smigret; hun lavede meget store portioner, og andre huses fornærede konfekttokter i julen kendte man ikke til i mit hjem.

Med én undtagelse: For os børn var mors konfekt tabu. Juleaften, juledag, anden juledag og i dagene ved nytår blev der uddelt et stykke pr. barn. I de to sidste to år havde Magda imidlertid fået lov til at lave en portion til børnene af billigere ingredienser, et arbejde, min kære søster glædede sig til i månedsvis, og som kun muliggjordes af de særligt gode pladsforhold i køkkenet. Det tog sin tid. Tilsynet var overdraget til Kathrine, men i år svigtede tilsynet.

Et bestemt kvantum råvarer var stillet til Magdas disposition, og da hun elskede at lave fyldte chokolader (som naturligvis af udseende skulle svare til mors konfekt) blev hele portionen anvendt hertil.

Magda tålte ikke sine søskende i køkkenet, mens hun arbejdede, et ønske, der blev respekteret.

Nu skete det, at Magda, da hun sådan set var færdig, havde en hel del overtrækschokolade tilbage i gryden. Hun fik da den fortvivlede idé at udnytte resten ved at lave en portion overtrukket sylte. Da hun vel har haft en fornemmelse af, at ideen ikke ville vinde tilslutning fra hendes søskende, som alle hadede sylte, sagde hun ikke noget herom før næste dag.

Hun betroede sig til mig engang op ad formiddagen: ”Da jeg lavede chokolader i går, lavede jeg først nogle med nougat, så nogle med marcipan og til sidst nogle med sylte.”

Jeg stirrede på hende, Hun så tomt ud i rummet, så fortsatte hun: ”Jeg troede, det smagte godt med sylte. Jeg har smagt på dem i dag. Det smager rædselsfuldt. – Det er synd for den gode sylte.”

Det trak i mundvigene på hende. ”Du skal selv spise dem alle sammen,” sagde jeg.

Hun så forfærdet på mig. Tårerne begyndte at trille ned ad de fede kinder. Hun snøftede lidt, så sagde hun blot: ”Du må hjælpe mig af med dem.”

Nu er børn normalt ret ufølsomme over for hinandens tårer, og jeg adskilte mig ikke fra andre børn i så henseende. Men over for Magda var det anderledes. Hun var den af mine søskende, der stod mig nærmest. Dertil kom, at jeg kun sjældent havde set Magda græde.

”Vi kan jo ikke smide dem ud,” sagde jeg prøvende.

”Nej dog,” sagde hun forskrækket, ”det er jo mad.”

”Ja,” sagde jeg. ”Det mener jeg også.”

Vi overvejede og drøftede og overvejede igen, men alle forslag var lige umulige. Jeg husker, at Magda ville give dem til juletræsfesten for de fattige børn, og at jeg ville

sætte dem ind i vagten til havebetjent Nikolajsen i Kongen Have. Tilfældet kom os til hjælp.

Da vi havde stået nogen tid og vendt og drejet sagen uden at komme nogen vegne, foreslog jeg, at vi gik ud i køkkenet for at se på tingene.

Da Magda åbnede spisekammerdøren, begyndte hun igen at græde: ”Det er dem, der står på det blå fad,” sagde hun.

Jeg kikkede, men så ikke noget blå fad. ”Hvor?” spurgte jeg. ”Der,” svarede Magda og pegede på en tom plads. Så udstødte hun et hyl. ”De er væk. Det er da vidunderligt.”

Så kom Marie, stuepigen. Hun havde været i Sorø et par dage i anledning af en brors pludselige sygdom, men var nu atter vendt hjem. ”Hvad står I to og kikker efter?” spurgte hun.

”Ingenting,” svarede vi i kor.

”Hvis det er de chokolader på det blå fad, som jeres mor havde glemt, I er ude efter, så kommer I for sent. De er gemt hen.”

Vi sagde ikke et ord, men listede af. Ude i entreen så vi på hinanden. ”Nu ligger min overtrukne sylte altså mellem mors chokolader,” sagde Magda.

”Gad vidst, hvad der nu sker,” sagde jeg drømmende.

Der skete ikke noget juleaften, heller ikke juledag; men anden juledag.

Vi plejede altid anden juledag at invitere etatsråd Berg, der boede nede på første sal. Han var endnu på den tid en statelig mand, men meget tunghør og allerede ret forkalket.

Det lattede en tung byrde fra Magdas unge sind, da hun fik at vide, at den brøsigge etatsråd var blevet syg af et hekseskud juledag og skulle holde sengen en uges tid. I stedet fik mor i hast bedt sin kusine Frederikke, en dame på bedstemors alder, men langtfra så åndsfrisk som bedstemor.

Om formiddagen gik far og mor ned for at se til den syge etatsråd, og vi børn legede med vores julegaver.

Det var en rar og fredelig formiddag. Efter frokost fik vi teen ind i dagligstuen, og Marie havde lige fået skænket, da vi alle studsede ved en lyd som af fjern torden.

”Jeg tror sandelig, det tordner,” sagde far. ”Det er højst interessant, at det kan tordne i snefog.”

Han fik næppe talt ud, så lød der et skrig i entreen, et gennemtrængende skrig. Derpå en ny lyd – som klasken af bare fødder.

Mor stivnede, og far rejste sig. Vi stirrede alle hen mod døren ud til entreen. Så blev døren flået op.

Der stod etatsråd Berg. I natskjorte.

Han udstødte nogle sære strubelyde og fægtede i luften med en paraply. Den gamle mand var rasende indtil vanvid. Og jeg husker endnu, at jeg var fuldstændig overbevist om, at han ville slå os ihjel alle sammen.

Den første, der fattede sig, var bedstemor.

”Benjamin,” sagde hun med et blik på den gamle herres bare fødder, ”løb lige ned og bed jomfru Mortensen om etatsrådets tøfler.”

Etatsråd Berg rakte en anklagende pegefingertip hen mod far, men kunne stadig ikke få et ord frem.

Jeg sneg mig ud gennem spisestuedøren og løb ned til jomfru Mortensen. Hun var grædefærdig:

”Der sad han i sin seng, rolig som et barn, og gnaskede på de chokolader, din mor har givet ham. Og så lige pludselig blev han sindssyg. Han stirrede og stirrede med nogle store, runde øjne, og lige med ét for han ud af sengen, ud i entreen, hvor han fik fat i en paraply, og så op ad trappen til jer. Har han gjort ulykker deroppe?” ”Næh,” sagde jeg, ”men det bliver vist en blodig jul.” Så styrtede jeg op igen med tøflerne i hånden. Jeg listede ind i spisestuen, hvor fire-fem børn sloges om dørsprækken, deriblandt Magda. Før jeg gik ind i dagligstuen, trak jeg hende til side og sagde blot: ”Mor har givet ham dem med sylte.”

Hun greb mig forfærdet i armen, men jeg havde ikke tid til at trøste hende. Jeg skubbede mine søskende væk og gik ind i dagligstuen efter først i sprækken at have forvissat mig om, hvor i stuen etatsråden befandt sig. Han sad i en stol henne ved det lille bord, støttet til paraplyen. Sådant sad han altid om sommeren ovre på sin bænk i Kongens Have. Far stod foran ham.

”Jamen, kære etatsråd, De skylder os i grunden en forklaring,” brølede far, ”hvorfor er De egentlig så vred?”

Etatsråden sagde stadig ikke noget, Så løftede han en arm og pegede på en skål med konfekt, der stod på det lille bord.

”Chokoladen,” fik han endelig frem.

”Ih, ja, naturligvis,” råbte far tjenstvilligt. ”Spis endelig lige så mange, De vil,” og han rakte skålen frem.

Dette var for meget. Den gamle mand rejste sig, hævdede paraplyen og slog min far lige så hårdt, han kunne, oven i hovedet.

Far svejede en smule, tog sit til hovedet, gloede idiotisk ud for sig og sank så ned i en stol lige over for etatsråden.

”Næh, det er min salighed for meget af det gode,” råbte bedstemor. ”De er dog en gammel rod. Hej unger,” fortsatte hun, ”driv den djævel ud, ellers er I faderløse inden længe,” og hun fægtede i luften med armene for at indgive os mod.

For øjnene af min grædende mor og tante Frederikke fulgte vi etatsråden til dørs. Vi var seks børn, som deltog aktivt. Af enkeltheder fra slaget husker jeg, at Magda erobrede paraplyen, selv tømte jeg en vase med ad ryggen på ham, den firårige Emil bed ham i benet (han skulle børste tænder bagefter), Bedstemor smilede huldsaligt og greb kun ind, da hun så Oscar gløde ildrageren i kakkelovnen.

Da etatsråden, som havde kæmpet tappert, men som var noget hæmmet af sin påklædning, var vel ude af døren – han blev afhentet af jomfru Mortensen på trappen – gik Magda til bekendelse. Hun havde røde pletter på kinderne af kampiver og havde beholdt paraplyen som sejrstrofæ.

Det varede noget, inden det gik op for de voksne, hvad det egentlig var, hun mente, og da det endelig gik op for dem, reagerede de forskelligt. Far reagerede slet ikke, han sad og ømmede sig, mens mor rensede et V-formet sår i hans hovedbund. Mor sagde blot: "Hvor kunne det falde dig ind Magda?" og bedstemor sagde: "Det skal du ikke være ked af min pige, så fik vi da halet den helligdag i land. Ja, du må undskylde, Frederikke," tilføjede hun og lagde en hånd på tantes arm. Men tante Frederikke svarede blot snøftende, mens hun tørrede øjnene i et meget lille og meget fint, broderet lommelørklæde: "Jeg synes, vi har haft det så hyggeligt."

---slut---